

Hodonín u Kunštátu se nejvýrazněji zapsal do historie událostmi v průběhu 2. světové války. V roce 1940 byl na okraji obce zřízen protektorátním ministerstvem vnitra kárný pracovní tábor. Tábor byl určen pro muže, kteří nebyli schopni prokázat legální způsob obživy. Internace zde byla na dobu určitou a podíl Romů na počtu vězňů činil 10 až 12 %. V roce 1942 byl tábor přeměněn nejdříve na sběrný, v němž vězni čekali na transport do jiných nacistických zařízení, a posléze na tábor cikánský. Ten již sloužil ke koncentraci celých romských rodin. Po likvidaci tábora v roce 1944 byl areál využíván nejdříve jako pobočka pracovně výchovného tábora Heidelberg z Mladkova u Boskovic, který fungoval jako převýchovné středisko pro mladistvé delikventy, především mladé lidi, kteří uprchli z nucených prací v Německu, a poté jako výcvikové středisko Wehrmachtu.

Pracovní tábor byl zpočátku umístěn pouze v jediném podlouhlém baráku, později k němu přibýly další. Podmínky v táboře byly nesnesitelné, z kárného tábora však vedla cesta ven. Dle míry svého provinění mohli být vězni propuštěni po čtvrt roce, čtyřech měsících či po více než půl roce. Panoval tu tvrdý režim. Vězňové oblečení ve starých uniformách celý den pracovali na stavbě silnic, v kamenolomu nebo na zemědělských statcích. V důsledku nedostatečného oblečení a stravy rychle vzrůstala nemocnost, především spojená s podchlazením či omrzlinami. V červenci roku 1942 byl tábor rozpuštěn. Část z posledních 193 osob byla propuštěna, méně šťastnější byli odtransportováni do Osvětimi. Zůstalo zde údajně pouze sedm Romů, kteří tvořili první obyvatele tzv. cikánského tábora, jenž byl 2. srpna 1942 uveden do provozu.

Cikánský tábor byl určen ke koncentraci všech moravských Romů i s rodinami, kteří splňovali podmínky pro uvalení vazby podle „výnosu o potírání cikánského zlořádu“. Internace v tomto táboře již fungovala podle rasového klíče, tedy na principu představy o příslušnosti Romů k méněcenné rase. Již v první půli srpna bylo v táboře umístěno přes tisíc Romů, přičemž tento počet výrazně převyšoval ubytovací kapacitu objektu.

Přicházející Romové byli nejdříve podrobeni očištění a jejich šaty byly dezinfikovány. Proti vším se bojovalo petrolejem a ostříháním vlasů, což bylo, zvláště pro romské ženy, značně ponižující opatření. Všechny majetek jim byl zabaven, pouze ženám a dětem byly ponechány šaty, které měly na sobě. Část vozů zabavených kočovným Romům stála nějakou dobu v areálu tábora a sloužila k izolování nemocných vězňů. Vybavení vězňů bylo vzhledem k převýšené kapacitě nedostačující, často neměli ani obuv. Muži, ženy a děti byli ubytováni odděleně. Podobně byli vězni rozděleni i na práci. Muži většinou pracovali v kamenolomu, ženy a starší děti vykonávali silniční práce. Pracovalo se i v blízkosti tábora, na pronajaté zemědělské půdě a přímo v areálu. Pracovní doba byla stanovena na 10 hodin denně, vstávalo se podle ročního období v 5 nebo 6 hodin ráno, večerka byla v 8 nebo 9 večer. Hlučná zábava byla v době osobního volna zcela zakázána a vězňové nesměli používat romštinu. Veškerá korespondence podléhala cenzuře a byla výrazně omezována. Zcela běžné byly fyzické tresty, bití pendreků nebo pronásledování psy. Vedle protektorátních četníků, kteří vězně strážili, byli hlavními trýzniteli tzv. svobodníci z řad vězňů. Někteří z nich byli kriminálníci, které pro jejich schopnost surově

zacházet se spoluvězni přeložili do Hodonína z Osvětimi.

Katastrofální podmínky, které prohluboval neustálý nedostatek přidělovaných potravin, vyústily v nárůst nejrůznějších nemocí od spalniček a černého kašle u dětí po tuberkulózu, zápal plic a jiných chorob u vězňů všech kategorií. Vrcholem byla epidemie břišního tyfu na přelomu let 1942 – 1943. Právě nemoci mají na svědomí 207 lidí, kteří nepřežili internaci v Hodoníně. Část z nich byla pohřbena na hřbitově v blízkých Černovicích. Většina ostatků leží v masových hrobech na lesním pohřebišti nedaleko areálu tábora.

Koncem roku 1942 započala likvidace tábora. První transport odjel ještě 7. prosince 1942. Z Hodonína odvezl 45 mužů a 30 žen do Osvětimi I., kde všichni až na dva muže krátce po příjezdu zahynuli. Druhý, nejmasivnější, transport hodonínských vězňů se odehrál v noci z 21. na 22. srpna 1943. Tehdy bylo z tábora odvezeno 749 Romů, z nichž jeden byl v Brně propuštěn a naopak dalších 17 přibylo z brněnské donucovací pracovny. Cílem transportu byl již cikánský tábor v Osvětimi II. – Březince, kde následně řada z těchto vězňů přišla o život. Po srpnovém transportu zůstalo v táboře 62 vězňů, z nichž nejméně 25 bylo 28. ledna 1944 odvezeno také do Březinky.